

V Praze dne 25. 10. 2016
Čj. OVA: 1309 /16

Stanovisko

k návrhu zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech

I. Úvod:

Návrh zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech je předkládán na základě úkolu uloženého Ministerstvu spravedlnosti Plánem legislativních prací na rok 2016. Deklarovaným cílem předkládaného návrhu zákona má být především stabilizace a zkvalitnění výkonu znalecké činnosti. Tento návrh zákona nahradí regulaci oblasti znalců a znaleckých posudků upravenou dnes především zákonem č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů, a vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.

Návrh zákona ruší dnes existující zákon o znalcích a tlumočnících, ale současně nově řeší pouze úpravu oblasti znalců; problematika tlumočnicků má být řešena v separátním zákoně, který ale není současně předložen, což lze považovat z legislativně-technického a věcného hlediska za problematiku. Dle vyjádření předkladatele na jednání PK RIA bude zákon o překladatelích předložen komisím LRV v řádu dvou týdnů a do Parlamentu ČR již budou oba návrhy předloženy společně

K návrhu je připojena RIA, ve které je relativně slušně popsán existující právní stav a jeho nedostatky a rovněž cíle a přínosy navržené právní úpravy. RIA obsahuje variantní řešení u jednotlivých oblastí regulace. RIA obsahuje také základní statistické údaje o počtu znalců a přehledy nákladů na znalečné vynaložené v rámci rozpočtových kapitol Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva vnitra.

II. Připomínky a návrhy změn:

Problém a cíle řešení

Zásadní novinkou návrhu je, že se zavádí **právní nárok na zápis do seznamu znalců, znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů po splnění předem stanovených kritérií**. Základní kvalifikační podmínky pro zápis do seznamu budou stanoveny zákonem, což by mělo vést k deklarovanému personálnímu zkvalitnění výkonu této profese, protože ji budou moci vykonávat pouze takové osoby, které splní určitý minimální standard, jenž lze po osobě vykonávající znaleckou činnost vyžadovat.

Znaleckou činnost budou i nadále vykonávat znalci, a to samostatně nebo jako zaměstnanci, společníci či členové znalecké kanceláře. Znalecká kancelář bude právnickou osobou, která vykonává znaleckou činnost prostřednictvím svých znalců. Zároveň bude zachován institut znaleckých ústavů; návrh však počítá pouze s těmi znaleckými ústavu, které jsou vysokými školami, veřejnými výzkumnými institucemi a jinými obdobnými odbornými pracovišti.

Dále se navrhuje **zakotvit širší možnost přezkoumávání znaleckých posudků a kontrolu jejich formální i věcné správnosti**. Upravují se opatření směřující k posílení dohledu nad osobami vykonávajícími znaleckou činnost a související zpřísnění a zefektivnění sankcí. Předpokládá se rovněž zavedení určitých metodologických či jiných standardů, postupů a pravidel pro obory a odvětví, u kterých je takový postup možný a zároveň žádoucí. V neposlední řadě s touto problematikou souvisí zdůraznění úlohy znalce jako osoby vykonávající službu ve veřejném zájmu v tom smyslu, že znalci nebudou moci bezdůvodně odmítat zadavatele znaleckých posudků z řad orgánů veřejné moci.

Novinkou je rovněž **vytvoření jednotného informačního systému znalců v elektronické podobě** a jednotná elektronická a dálkově přístupná evidence znaleckých posudků.

Materiál tedy uvádí konkrétní cíle a nástroje nové právní úpravy, které jsou ovšem stanoveny na základě poměrně obecné a stručné analýzy existujícího stavu.

Varianty

Varianty jsou diskutovány u jednotlivých oblastí regulace.

Analýza dopadů

V předložené RIA vytknout některé problémové body:

1. V oblasti zavedení nové povinnosti složit vstupní zkoušku již pro existující znalce není reálně vyhodnocen dopad tohoto opatření na současné znalce, tedy kolik z nich bude ochotno si tuto obecnou část zkoušky (formálně-právní) v ceně 3tis Kč složit/vykonat a kolik ne. Zejména u znalců z technických oborů lze předpokládat, že pro řadu z nich může toto řešení být značně limitní. Současně se již existujícím znalcům odpouští povinnost vykonat zvláštní část zkoušky, která by právě měla ověřit jejich odborné znalosti a schopnosti. Zvolené řešení je v tomto směru nedomyšlené a de facto popírá účel, pro který bylo deklaratorně navrženo – tedy posílit kvalitu znalců a znaleckých posudků. Toto de facto polovičaté řešení není v RIA dostatečně odůvodněno, předkladatel by měl lépe vysvětlit a odůvodnit např. organizační nemožností realizovat dodatečnou odbornou zkoušku během přechodového období 5 let pro všechny dnes registrované znalce vzhledem k jejich velkému počtu a omezené kapacitě krajských soudů.
2. Státní správa v oblasti znaleckých posudků má být do budoucna založena na duálním systému dělby pravomocí mezi ministerstvo a krajské soudy. Přestože RIA se snaží pomocí jednotlivých indikátorů zdůraznit výhody zvoleného řešení, nevyznívají tyto argumenty příliš přesvědčivě. Vzhledem k tomu, že soudní znalci mají být dle svých specializací rozdělení mezi jednotlivé krajské soudy – tedy, že každý krajský soud bude spravovat agendu jen předem určených znaleckých oblastí, ztrácí se tím výhoda bližší dostupnosti státní právy pro znalce – u řady z nich to naopak bude znamenat snížení dostupnosti. Současně není vyhodnoceno, proč by centralizace agendy do jednoho centrálního místa v rámci MSp neměla naopak přinést úspory nákladů díky synergickým efektům mezi jednotlivými činnostmi a logickými úsporami z centralizace. Rovněž lze vyslovit určité ústavní pochybnosti o zvoleném řešení, neboť krajské soudy budou vykonávat jak státní správu pro znalectví, tak současně budou rozhodovat o opravných prostředcích proti svým vlastním rozhodnutím v této oblasti – dochází tím k porušení teorie dělby moci. Zároveň je předkladatelem odmítnuta varianta 3 – zřízení profesní znalecké komory, jejíž možný vznik ale není ekonomicky vyhodnocen a za určitých okolností

by právě profesní samoregulace hrazená z ročních poplatků znalců mohla být pro stát nejvíce úspornou variantou.

Dle vyjádření předkladatele na jednání komise by cca 2/3 znaleckých oborů měly zůstat jako doposud na všech krajských soudech a pouze 1/3 velmi specifických specializací rozdělena s výhradní působností pro určené krajské soudy dle přílohy zákona/vyhlášky.

3. Částka odměny navrhovaná pro znalce ve výši 300 až 550,- Kč za hodinu není dostatečným způsobem podložena propočtem nebo nezávislou ekonomickou analýzou. Lze na základě obecných zkušeností pochybovat, že tato částka může u posudků pro důležité státní zakázky odstranit riziko možné korupce a klientelismu.
4. Zpráva RIA vychází při svých propočtech z předpokladu každoročního nárůstu nových žadatelů o 250 nových žádostí a z toho vyplývajících nových požadavků na zkoušky. Z materiálu však není zcela zřejmé, na základě jaké analýzy k tomuto číslu předkladatel došel, když údaje za minulé období ukazují, že počet nově jmenovaných znalců činil v letech 2011 až 2014 průměrně cca 145 znalců, viz. graf obsažený ve zprávě RIA na str. 13. Chybí analýza dopadů vstupních nákladů na atraktivitu vstupu do profese, resp. setrvání v ní ve světle plánovaných odměn za hodinu práce ve výši 300 až 550 Kč. Proto by bylo vhodné doplnit analýzu, jak zpracovatel došel k závěru, že 250 nových znalců bude motivováno vstoupit do této profese.
5. Ve výše uvedených souvislostech (zvýšené náklady na výkon činnosti, hodinová sazba, sankční ujednání, počty vypracovaných posudků znalci) chybí úvaha o dopadech na soudy v případě snížení počtu znalců v některých oborech, resp. pokud právě nedojde k očekávanému ročnímu nárůstu nových znalců. Není provedena žádná analýza zvýšení počtu znalců vzhledem k zavedení nových oborů a odvětví.

III. Závěr:

PK RIA předložené hodnocení dopadů regulace v celkové struktuře akceptuje za předpokladu dopracování zprávy RIA dle výše uvedených připomínek.

PK RIA doporučuje následně návrh znovu projednat v PK RIA alespoň na úrovni per rollam.

Vypracoval: JUDr. Petr Solský

prof. Ing. Jiřina Jílková, CSc.
v.r.
předsedkyně komise